

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник голови Приймальної комісії
проректор з наукової роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

професор

Ганна ТОЛСТАНОВА
2025 року

ПРОГРАМА

**ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ДО АД'ЮНКТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ С2 ПОЛІТОЛОГІЯ
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
(третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти)**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ С СОЦІАЛЬНІ НАУКИ, ЖУРНАЛІСТИКА ТА
ІНФОРМАЦІЯ
ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА "ПОЛІТОЛОГІЯ"**

УХВАЛЕНО

Вченою радою Військового інституту

Протокол від 25.05.2025 № 11

Голова вченої ради Військового інституту

полковник

Борис ПОПКОВ

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

ХИЛЬКО Микола Іванович, доктор філософських наук, професор, доцент кафедри військової політології військового факультету соціальних та поведінкових наук Військового інституту

ЯСИНСЬКА Вікторія Сергіївна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри військової політології військового факультету соціальних та поведінкових наук Військового інституту

(Обговорено на засіданні кафедри військової політології військового факультету соціальних та поведінкових наук, протокол від 28.03.2025 року №10)

ПОГОДЖЕНО:

/Декан філософського факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка
академік НАН України, доктор філософських наук, професор

Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ

Гарант освітньо-наукової програми

Завідувач кафедри політичних наук філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
доктор філософських наук, професор

Петро ШЛЯХТУН

Додатковий вступний іспит може бути призначений вступникам, які вступають до аспірантури (ад'юнктури) з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста)

Додатковий вступний іспит передує вступним іспитам з іноземної мови та спеціальності.

Програма додаткового іспиту відображає загальне коло кваліфікаційних вимог до теоретичних знань претендентів для вступу до ад'юнктури.

На основі цієї програми складається перелік питань додаткового іспиту і формуються екзаменаційні білети.

Тема 1. Методологічні аспекти науки про політику

Специфіка пізнання політичного. Закономірності політичного життя суспільства; проблема закономірностей у політиці. Раціональне й ірраціональне в політиці. Політологія як наука і навчальна дисципліна. Структура політології як науки. Формування та інституціоналізація політичної науки. Політика як наука і мистецтво. Об'єкт і проблема предмета політології. Основні категорії політології та проблема їх класифікації. Функції політології.

Проблеми становлення та розвитку методології політичної науки. Основні методи політологічних досліджень. Теоретичне та емпіричне у вивченні політики. Філософсько-методологічні засади сучасної політології. Прогнозування та моделювання в політології. Особливості суб'єкта та об'єкта політичного аналізу. Критерії науковості політичного знання. Парадигми політології як методологічні засоби аналізу світу політики. Багатопарадигмальність політологічного знання. Місце політичної науки у структурі соціально-гуманітарних знань: політична наука, політична філософія, політична історія, політична психологія, політична соціологія, політична економія, державознавство, юридичні науки. Теоретична та прикладна політологія. Політична наука та політична технологія як єдність теоретичного й емпіричного. Особливості впливу світових політичних процесів, державної політики на формування політичної науки. Політичне знання як інструмент соціальних перетворень. Особливості становлення та розвитку політичної науки в Україні.

Тема 2. Історія політичних учень

Проблема періодизації історії політичних учень. Зародження політичної думки та її розвиток у країнах Стародавнього Сходу. Політичні вчення у Стародавній Греції. Політична етика Сократа. Вчення Платона про «ідеальну державу». Вчення Аристотеля про політику та державу. Політико-правова думка Стародавнього Риму. Політичне вчення Цицерона. Особливості політичної думки епохи Середньовіччя. Політичні ідеї та політичний зміст вчення Фоми Аквінського. Політико-правові доктрини Марсілія Падуанського та В. Оккама. Політико-правова думка Візантійської імперії. Кодекс Юстиніана. Особливості політичної думки Нового часу. Н. Макіавеллі як основоположник науки про політику. Політичні ідеї Г. Гроція. Т. Гоббс про виникнення і сутність держави. Дж. Локк як основоположник теоретичної системи класичного лібералізму. Ш. Монтеск'є про форми держави і поділ влади. Класичний лібералізм (Б. Констан, І. Беніамі, А. Токвіль).

Ліберально-демократичні концепції у Північній Америці (Т. Джефферсон, Д. Медісон). Вчення про державу і владу у філософії І. Канта. Органічна теорія держави Г. Спенсера. Політичні погляди Л. Гумпловича. Вчення про

громадянське суспільство, державу та право у філософії Г.В.Ф. Гегеля. Політична філософія Ф.Ніцше. Марксистське вчення про політику, державу і владу.

Політична думка XX століття. Класичні концепції еліт Г.Моски, В. Парето, Р. Міхельса. Вчення М. Вебера про політику і владу. Сучасні концепції плюралізму еліт (Г. Лассуел, Й. Шумпетер, К. Манхейм, Д. Белл). Сутність та особливості неолібералізму. Особливості сучасного консерватизму.

Політологічні школи сучасної зарубіжної політології. Американська політологічна школа. Французька політологічна школа. Становлення та розвиток політичної науки у Великій Британії та Німеччині у XX-XXI ст.

Особливості розвитку української політичної думки. Політико-правові погляди в Київській Русі. Розвиток української політичної думки у козацько-гетьманську добу. Політичні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства (М. Костомаров, Т. Шевченко, П. Куліш). Політичні погляди М. Драгоманова. Політичні погляди І. Франка. В. Липинський як ідеолог українського монархізму. Концепція інтегрального націоналізму Д. Донцова.

Тема 3. Теорія політики

Поняття та структура політики. Основні концепції політики. Місце і роль політики в життєдіяльності суспільства. Зміст і форми політичної діяльності. Сутність та особливості політичної влади. Форми і методи здійснення політичної влади. Поняття суб'єкта політики. Класифікація суб'єктів політики. Соціальна зумовленість політики. Соціальна стратифікація і політика. Сутність і основні напрями соціальної політики. Соціальна справедливість як основна проблема соціальної політики. Етнонаціональні спільноти як суб'єкти та об'єкти політики.

Системний аналіз політики. Політична системи суспільства. Типологія політичних систем. Політика і держава. Держава як основний інститут політичної системи суспільства. Основні форми державного правління. Основні форми державного устрою. Політичний режим як одне з базових понять політології. Типи політичних режимів. Сучасне розуміння проблеми демократії. Політичні принципи демократії. Основні політологічні концепції демократії. Громадянське суспільство та його роль у функціонуванні сучасних демократичних держав. Сутність та основні ознаки правової держави. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства. Політичні партії як суб'єкти політики. Типологія політичних партій і партійних систем. Громадсько-політичні об'єднання та суспільно-політичні рухи в політичному житті суспільства. Теорія груп інтересів та груп тиску. Вибори та виборчі системи. Основні типи виборчих систем. Особливості становлення демократичної політичної системи в Україні. Проблеми утвердження правової держави та громадянського суспільства в Україні. Етапи становлення багатопартійності в Україні.

Сутність і структура політичного процесу. Основні типи політичних процесів. Трансформація й модернізація як політичні процеси сучасності. Сутність і основні типи політичних конфліктів. Сучасні способи та форми розв'язання політичних конфліктів. Політичне рішення. Особливості та типи політичних рішень. Міжнародні відносини як складова світового політичного процесу. Сутність та основні функції зовнішньої політики. Основні цілі й засоби зовнішньої політики держави. Основні напрями зовнішньої політики

української держави. Політика української держави в умовах глобалізації сучасного суспільно-політичного життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексєєнко І. Г. Форма державного правління як парадигмальна основа розвитку інституційної структури політики: монографія. – Дніпро: Пороги, 2011.
2. Альтюссер Л. За Маркса. – Київ: Праксис, 2019.
3. Антологія світової політичної думки: У 5 т.: навчальний посібник. – Київ: Дух і Літера, 2020.
4. Арістотель. Політика / пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. – Київ: Основи, 2018.
5. Арон Р. Демократія і тоталітаризм. – Київ: Дух і Літера, 2021.
6. Батрименко О. В. Бюрократія в сучасному суспільстві: сутність, роль та тенденції розвитку: монографія. – Київ: Наукова думка, 2022.
7. Білошицький С. В. Ліберальна демократія в ХХІ столітті: ресурси, виклики, перспективи. – Хмельницький: Поділля, 2023.
8. Брайсон В. Гендер і політика часу. Феміністична теорія та сучасні дискусії. – Київ: Феміністична преса, 2021.
9. Вебер М. Політика як покликання та професія / М. Вебер // Вибрані твори. – Київ: Основи, 2020.
10. Великий українець. Збірник праць Михайла Грушевського / передм. Л. Кравчука. – Київ: Либідь, 2019.
11. Галаганов С. Г., Фролова М. А. Сучасна західна політична теорія (на прикладі англо-американської та французької політичних шкіл). – Київ: Дух і Літера, 2022.
12. Гегель Г.-Ф. Основи філософії права, або природне право і державознавство. – Київ: Юрінком Інтер, 2021.
13. Гоббс Т. Левіафан, або суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної / наук. ред. Т. Польська, пер. з англ. Р. Димирець. – Київ: Дух і Літера, 2020.
14. Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. – Київ: Наукова думка, 2023.
15. Гране М. Китайська думка від Конфуція до Лао-цзи. – Київ: Дух і Літера, 2021.
16. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – Київ: Либідь, 2022.
17. Джилас М. Обличчя тоталітаризму. – Київ: Дух і Літера, 2021.
18. Гелей С. Консервативна течія в суспільно-політичній думці України ХІХ ст. – Львів: Літопис, 2022.
19. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – Київ: Либідь, 2023.
20. Даль Р. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція. – Харків: Фоліо, 2022.
21. Демократизація: навчальний посібник / упоряд. К.В. Харпфер, П. Бернхаген, Р.Ф. Інглхарт, К. Вельцель. – Київ: Видавничий дім Київського університету, 2021.

22. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці: аналітична доповідь / за ред. О.М. Майбороди. – Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2023.
23. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – Київ: Дух і Літера, 2021.
24. Дорошенко Д.І. Нарис історії України. – Київ: Либідь, 2022.
25. Дюверже М. Політичні партії. – Київ: Фоліо, 2023.
26. Енциклопедія політичної думки / за ред. Д. Міллера, Д. Коулмена, В. Конналі, А. Райана. – Київ: Дух і Літера, 2022.
27. Історія вчень про державу і право: навчальний посібник. – Київ: Алеута, 2023.
28. Історія політичних і правових учень: підручник / за ред. О.Е. Лейста. – Київ: Юрінком Інтер, 2022.
29. Замалеєв А.Ф., Зоц В.А. Мислителі Київської Русі. – Київ: Дух і Літера, 2022.
30. Кара-Мурза С. Маніпуляція свідомістю. – Київ: Факт, 2023.
31. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: підручник. – Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2022.
32. Кирилюк Ф.М., Батрименко О.В. Історія зарубіжних політичних вчень: навчально-методичний посібник. – Київ: Діалог культур, 2023.
33. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби. – Київ: Центр учбової літератури, 2023.
34. Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера / Євгеній Причепій (ред.). – Київ: ВК ТОВ "Тандем", 2022.
35. Консерватизм: антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – Київ: Либідь, 2023.
36. Конфуцій. Судження та бесіди / пер. з кит. П.С. Попова. – Київ: Дух і Літера, 2022.
37. Кухта Б.П., Теплоухова Н.Г. Політичні еліти та лідерство. – Львів: Літопис, 2023.
38. Лікарчук Н.В. Політичний маркетинг: теорія і практика: монографія. – Київ: Дух і Літера, 2022.
39. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX – початок XX століття). – Київ: Основи, 2023.
40. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. – Київ–Філадельфія: Українське видавництво, 2021.
41. Локк Дж. Два трактати про державне правління. – Київ: Основи, 2022.
42. Малкін Є., Сучков Є. Основи виборчих технологій і партійного будівництва. – Київ: Центр учбової літератури, 2023.
43. Малкіна Г.М. Політична відповідальність у демократичному суспільстві (інституціональний аспект). – Київ: Дух і Літера, 2022.
44. Мак'явеллі Н. Флорентійські записки. Державець. – Київ: Основи, 2023.
45. Мироненко П.В. Форма правління: політичні трансформації на зламі століть: монографія. – Київ: ВЦ "Академія", 2023.
46. Монтеск'є Ш. Про дух законів. – Київ: Дух і Літера, 2022.

47. Най Дж. Майбутнє влади. Як стратегія "розумної сили" змінює ХХІ століття. – Київ: Основи, 2023.
48. Неліпа Д.В. Системний аналіз у політології: теорія, методологія, практика: монографія. – Київ: Центр учбової літератури, 2023.
49. Обушний М.І., Примуш М.В., Шведа Ю.Р. Партологія. – Київ: Центр учбової літератури, 2023.
50. Охрімович Ю. Розвиток української національно-політичної думки. – Київ: Либідь, 2023.
51. Платон. Держава. – Київ: Основи, 2023.
52. Політична енциклопедія / ред. кол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. – Київ: Дух і Літера, 2023.
53. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М.П. Требіна. – Київ: Право, 2023.
54. Політичні проблеми сучасної України: аналітичні доповіді ІІІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – Київ: Дух і Літера, 2023.
55. Політологія: підручник / В.Ф. Цвих, О.В. Батрименко, В.П. Горбатенко та ін.; за заг. ред. В.Ф. Цвиха, О.В. Батрименка. – Київ: Видавничий центр "Київський університет", 2023.
56. Політологічний енциклопедичний словник / В.Б. Авер'янов, І.В. Алексеєнко, С.С. Андрєєв та ін.; В.П. Горбатенко (упоряд.), Ю.С. Шемшученко та ін. – Київ: Дух і Літера, 2023.
57. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – Київ: Либідь, 2023.
58. Рябов С. Політологічна теорія держави. – Київ: Центр учбової літератури, 2023.
59. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). – Київ: Дух і Літера, 2023.
60. Себайн Дж.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки / пер. з англ. – Київ: Основи, 2023.
61. Токвіль А. Про демократію в Америці. – Київ: Основи, 2023.
62. Українська ідея. Історичний нарис / В.Ф. Солдатенко, В.П. Крижанівський, Ю.А. Левенець та ін. – Київ: Либідь, 2023.
63. Хабермас Ю. Демократія. Розум. Моральність. – Київ: Дух і Літера, 2023.
64. Хелд Д. Моделі демократії. – Київ: Дух і Літера, 2023.
65. Шаповал В.М. Зарубіжний парламентаризм. – Київ: Центр учбової літератури, 2023.
66. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія. – Київ: Дух і Літера, 2023.
67. Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія: підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2023.
68. Цицерон Марк Тулій. Про державу. Про закони. Про природу богів. – Київ: Основи, 2023.
69. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні ХVІ-ХVІІ ст. – Київ: Критика, 2023.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗНАНЬ
на додатковому вступному випробуванні до ад'юнктури

Оцінювання знань відбувається за двобальною шкалою: "зараховано" або "не зараховано".

У тому випадку, коли за додаткове вступне випробування вступник отримав оцінку "не зараховано", він не допускається до наступного вступного іспиту і позбавляється права брати участь у конкурсі.